

tükrözés kettőzését kívánja, s a tanulmány e feladat megoldásával inkább adósnunk marad. Villanásként megjelenik a tanulmányban a századvégi Kolozsvár – az *Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok*, később a Petőfi Múzeum életrehívásának bonyodalmaival, összecsapó és szövetséges Petőfi értelmezésekkel, a kép azonban töredékes marad, nem áll össze egységes egészé. Még inkább érezhető a kereteit feszítő vállalkozás felemás volta akkor, amikor az író az irodalomtörténet folyamatába állítva a mai Petőfi-kutatás eredményeinek mércéjén méri meg tanulmányának szereplőit. A Petőfi-kép változásának elemzésére a szerzőnek nincs módja, s így a múlt és a ma legfeljebb egy-egy felsorolásban kapcsolódik össze. A Felhők Meltzl-féle értelmezését például Kozma a mai Petőfi-kutatók egy-egy mondatban összefoglalt véleményével veti össze, a vélemények egyívűnek tűnnek, összecsengők, pedig jól tudjuk, a szerzők egymással és elődeikkel vitázva alakították Petőfi-képüket. (Itt jegyezzük meg azt is, hogy a kötet jegyzet-apparátusa nem könnyíti meg az olvasó önálló tájékozódását, mert gyakran hivatkozik a forrás megjelölése nélkül, az említett Felhők-értelmezésben négy idézett szerző közül csak az egyikük művének címét kapjuk meg pontosan.) S aligha fogadhatjuk el Fekete Sándor Petőfi életrajzából a Ferenczivel való módszeres vitát elutasító idézetet annak magyarázatára, hogy miért nem vállalkozhat Kozma Dezső a Ferenczi életrajz „értékelő számbavételére”, az ehelyett idézett kortársi kritika nem jelölheti meg az első Petőfi-életrajz helyét a tudománytörténetben.

A kötet másik tanulmánya – *Petőfi a romániai magyar irodalomban* –, a centenáriumtól a 15- éves évforduló ünneppsorozatáig több olyan történelmi fordulópontot talál, amelyen Petőfi örökségének vállalása a magyarság, a haladás iránti elkötelezettség próbája is volt. A „koszorúcsata” erdélyi ütközetei bontakoznak ki a tanulmány lapjain: a zajongó dilettánsok, a vásári hangoskodás zűrzavara mögül szólal meg azoknak a hangja, akik látják és idézik a költő igazi arcát. A történelem adta feladat az érték-mérő az évforduló után is, a két háború között: a háború után a Petőfi-értelmezők nem irodalomtörténetet, hanem történelmet, politikát írnak akkor, amikor a költőről vallanak. A költő és a kor kettős képéből ebben a tanulmányban a második az élesebb: ez a fél évszázad Petőfi nevével elsősorban önmagáról szól. De az is igaz, a Petőfiben tükröződő kép szélesebb, többet ölel fel, mint a romániai magyar irodalom ötven éve.

Kozma Dezső könyve a Romániában megjelent Petőfi-irodalomról szól, s így – a magyarországi és romániai magyar irodalom akár utalásszerű szétválasztása nélkül is – a Petőfiben felfedezett önarcképen bizony sokféle vonás keveredik. Hálások vagyunk viszont azért, hogy alig ismert nevek ragadnak meg az emlékezetünkben a tanulmány elolvasása után, s nehezen hozzáférhető újságokból, ritka gyűjteményekből kapunk igazi élményt adó részleteket, mint pl. Sipos Domokos írása Petőfiről, vagy az Erdélyi Magyar Szó felhívása 1939-ben a Petőfi-évforduló megünneplésére.

A kötet függeléke – Mészáros József bibliográfiai válogatása – rendkívül hasznos áttekintést ad a romániai könyvkiadásban és magyar nyelvű sajtóban megjelent, Petőfivel foglalkozó írásokról.

Kovács Magda

Flórián László–Vajda János: Reinitz Béla. Zene-műkiadó, Bp. 1978. 419 l.

Halála után 35 évvel, születése centenáriumán kézhez kaptuk Reinitz Béláról azt a könyvet, amelyet a kor kutatói már régóta vártak. Életrajz, pályakép (ez a közben elhunyt Flórián László munkája), valamint Reinitz válogatott zenekritikái (Vajda János válogatása), sőt: válogatott írások Reinitz Béláról – mindezt együtt találja az olvasó ebben a könyvben. Kiegészíti ezt és a könyvet még használhatóbbá teszi Vajda János tömör fejezete *Reinitz Béla, a zeneszerző* címmel és ugyancsak Vajdától: Reinitz zeneműveinek jegyzéke.

A forradalmi nemzedék muzsikusaként él a köztudatban Reinitz Béla. Teljes joggal, hisz egész pályája összefonódott a magyar szocialista mozgalommal: a Népszava zenekritikusa volt s ott elévülhetetlen érdemeket szerzett Bartók és Kodály zsenije korai felismerésével. Csáth Géza korabeli Nyugatban megjelent írásai mellett bizonyára Reinitz kritikáit kell Bartók és Kodály korabeli visszhangja legfontosabb dokumentumaként számontartani. Így természetes volt, hogy a forradalmas időkben, 18–19-ben őt bízták meg a zenei ügyek kormány szintű intézésével. Reinitznek persze volt kvalitás-érzéke – s tudta, hogy kiket kell zenei tanácsadóként maga mellé vennie: Bartók, Kodály, Dohnányi neve fémjelzi a 18–19-es idők magyar zenei életét. Dohnányi, a Zene Akadémia igazgatója, Kodály ugyanitt aligazgató, Bartók az Operaház kiszemelt igazgatója. Flórián–Vajda könyvükben gazdagon

dokumentálják mondanivalójukat végig beszél-
tetik a dokumentumokat. Amikor 19-után bő-
rönbe csukják, Bartók neki dedikálja *Öt Ady-dal*
(op. 16.)-át. Kodály a felszabadulás utáni első
Reinitz-kiadáshoz ír szép előszót.

Ady muzsikusa: ez a másik epiteton ami a
legtöbb embernek Reinitzot asszociálja. Flórián
László pályaképében méltó fejezetet szentel
ennek a témának: Ady barátja és dalmoka. Volta-
képpen mindent együtt találunk itt, ami a kérdé-
sről elmondható. Megszólalnak a kortársak
(Krúdy, Bölöni, Hatvany és mások). A barátság
vége; a Beretvás-ügy. Ez az Ady-Reinitz barátsá-
got tárgyaló rész utolsó alfejezete. Mint a kor-
szakban járatosak előtt ismert, Ady nem Reinitz
Ady dalaival mutatkozott be a főváros közön-
ségének. Beretvás Hugó zeneszerző vállalta az
1909. november 27-i Royal-est költségeit.
Reinitz-ot roppant érzékenyen érintette ez a
mellőzés. A kortársak úgy tudták, hogy meg-
szakadt a költő és muzsikusa barátsága. Azóta
kerültek elő az antikváriumok Reinitz aláírásával,
jelezve, hogy ez a szakítás mégsem volt annyira
végleges.

Az ItK 1977. évi 1. számában jelent meg
Gáspár Miklós-Scheiber Sándor: *Ady Endre
1909-es budapesti előadójestje – Ady levelei Beret-
vás Hugóhoz* – című publikációja. Csak sajnál-
hatjuk, hogy ez az igen gazdag anyagú könyv már
nem használhatta ezt a fontos publikációt
(1975-ben zárult az anyaggyűjtés). Kiderül
ugyanis, hogy Ady összehozta Reinitzot Beret-
vás-sal (ItK 1977. 96.). Tehát az adott szituáció-
ban maximális korrektséggel járt el.

Ezt a tartalmas könyvet zene- és irodalom-
történészek egyformán nagy haszonnal forgat-
hatják.

Varga József

A. Károly Berczeli: *Figlio del Sole*. Poesie scelte a
cura di Carla Corradi. Parma, 1978. 152 l.
(Quaderni Italo–Ungheresi n. 5.)

A jelenkori olasz–magyar irodalmi kap-
csolatok történetében mindig jelentős esemény a
„Quaderni” egy-egy számának megjelenése. Az
első füzet Berczeli itáliai útinaplóját (*Sotto il
cielo azzurro – Kék ég alatt*. Parma 1970.) tartal-
mazza Guglielmo Capacchi fordításában. Berczeli
kedvező olaszországi fogadtatását mindennél
jobban bizonyítja az a tény, hogy nyolc év után
ismét az ő műve került kiadásra, a sorozat ötödik
tagjaként. Capacchi ezúttal rövid ismertetőt írt
Berczeli verseskötetéhez, s ebben vázolja a

„Figlio del Sole” célját: szeretné megismertetni
az olasz közönséggel Berczelit, a költőt. Carla
Corradi átgondolt válogatása feltétlenül megfelel
ennek a szándéknak: a költői életművet magas
esztétikai szinten reprezentáló versek alapján az
olasz olvasó – ragyogó fordításban – hiteles
képet alkothat Berczeli költészetéről.

Az eligazodás megkönnyíti Carla Corradi ki-
tűnő bevezető tanulmánya is, amelyben Berczeli
dráma- és prózaírói, fordítói és költői tevékeny-
ségét ismerteti, a szegedi évektől egészen nap-
jainkig. A két világháború között Berczeli számos
verseskötetet publikált, több színpadi művét
játsszotta a szegedi színház, a „Nyugat” értő
tanulmányokat közölt róla (Kardos László,
Weöres Sándor), s egy misztériumjátéka (*Uram
irgalmazz! – Pietà, Signore!*) 1939-ben olaszul is
megjelent Rómában. A 70-es években Berczeli
művei ismét egyre szélesebb közönséget hódítá-
nak meg Olaszországban is, ámbár a szerzőt, írja
Carla Corradi, itt is, ott is „még fel kell fedez-
nünk” (p. 15.).

A bevezető tanulmány fontos állomás ezen az
úton: felméri és rendszerezi az eddig nem túl-
ságosan bő magyar Berczeli-szakirodalmat, fel-
térképezi a költő olasz irodalmi kapcsolatait, a
hatásokat stb. Az itt bemutatott versek több év-
tized lírai dokumentumai, mégsem indokolt,
hogy külsődleges jegyek alapján közvetlen köl-
tői-tematikai fejlődést keressünk bennük. E ver-
seknek nincs külső történetük, ugyanannak a
szinte változatlan léleknek más-más szituációban
való megcsillanásai. A költő példaképe a rene-
szánsz ember, aki újra felfedezni a természetet a
maga közvetlen valóságában, újra megtalálja a ter-
mészeti és művészeti szépség egységét; az emberré
válás folyamatában az élet és az anyag, művészi
vonatkozásban pedig az esztétikai és etikai tar-
talom korrelációját.

Berczeli legkedvesebb témái – ennek meg-
felelően – az emberi érzelmekkel átlelkésített
természet (*Insetti – Bogarak, Animali – Állatok,
Favola – Mese, Luglio – Julius*), szeretete szülei
iránt, ámbár édesapját nem is ismerhette (*Mia
madre – Anyám, Povero padre mio – Szegény
apám*); a vallás (*Albero di Natale di un povero
poeta – Szegény költő karácsonyfája, Il Dio bello
– A szép Isten, Profeta*) és a szerelem élménye
(*Muro di chiesa – Templomfal*), ez utóbbi két
motívuma néha, a neoplatonikus szerelemnek
megfelelően, összekapcsolódik. Máskor, ha a
szerelem pusztán földi vonatkozásait jeleníti meg,
hangja ironikus lesz, kiábrándult.

Pál József